

Україна у фокусі

26 – 28 грудня 2011 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	5
<i>Політичні інституції і демократичні процеси.</i>	
Рік напередодні парламентських виборів: диспозиція політичних сил.....	5
Підсумки 2011 року та прогнози на 2012 рік.....	10

I. Огляд політичних подій за тиждень

26
грудня

Захист Юлії Тимошенко оскаржуватиме її вирок не тільки у Європейському суді, а ще у кількох закордонних судах. Про це повідомив адвокат экс-прем'єра Сергій Власенко. Захисник наголосив, що вони не шукатимуть більше правди в українських судах. Він також зазначив, що український уряд до 22 березня має відповісти на запит Європейського суду, який уже взяв до розгляду скаргу захисників экс-прем'єра.

Сьогодні минає рік, як экс-міністр Юрій Луценко потрапив за ґрати. Його затримали у справі про отруєння колишнього президента Віктора Ющенка, але вже наступного дня інкримінували зловживання службовим становищем. Йому закидають незаконне надання пільг власному водію. Лише з боку обвинувачення у справі мають допитати 148 свідків, проте за рік допитали лише 50.

27
грудня

Юлія Тимошенко випередила Віктора Януковича у президентському рейтингу. Це сталося вперше після президентських виборів. За даними грудневого опитування Центру імені Разумкова, якби перший тур перегонів відбувся найближчим часом, Тимошенко набрала б 16,3 %. Тоді як чинний президент – 13,3%. Ще навесні було навпаки. Услід за Тимошенко та Януковичем ідуть Арсеній Яценюк (11%), Віталій Кличко (4,8%), Петро Симоненко (4,8%) , Сергій Тігіпко(4,4%), Анатолій Гриценко (3%) та Олег Тягнибок (3%).

Якби найближчим часом відбулися вибори до Верховної Ради України, найбільшу підтримку на них отримала б партія «Батьківщина» – 15,8%, за Партію регіонів готові голосувати 13,9% виборців, за «Фронт змін» – 9,6%, Комуністичну партію України – 5,3%, за Партію "УДАР" – 5,1%, ВО "Свобода" і "Сильну Україну" – 3,6 %. За кожну з інших партій голосували би менше 2% опитаних. Такі дані загальнонаціонального опитування, проведеного з 9 по 16 грудня, оприлюднив Центр імені Разумкова.

28
грудня

Уряд має право визначати порядок і розмір соціальних виплат залежно від наявного фінансового ресурсу бюджету Пенсійного фонду. Таке рішення оголосив Конституційний Суд, зокрема, визнавши конституційним пункт 4 прикінцевих положень закону про державний бюджет України на 2011 рік, яким уряду надається право встановлювати розмір соціальних виплат таким категоріям громадян: чорнобильцям, дітям війни і особам, звільненим з військової служби.

Президент подовжив мораторій на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення до 1 січня 2013 року. Текст документа розміщено на офіційному сайті глави держави. Цьому

передували протести фермерів, які виступали проти намірів лібералізувати ринок землі, побоюючись масштабних спекуляцій.

Партії «Батьківщина» та «Народна самооборона» об'єдналися. Таку заяву зробили заступники голів політичних сил Олександр Турчинов та Юрій Гримчак. Об'єднатися опозиційні сили напередодні виборів 2012 року закликали їхні лідери – Юлія Тимошенко та Юрій Луценко, які нині перебувають за ґратами. Саме вони й очолять партійні списки на парламентські вибори. У партіях, сподіваються, що на той час, коли відбудуться вибори, Тимошенко та Луценко будуть на волі.

Касацію на рішення Апеляційного суду та Печерського райсуду подасть захист Юлії Тимошенко. Про це заявила представник экс-прем'єра в Європейському суді з прав людини Валентина Теличенко. За її словами, касаційне оскарження для української влади стане іще одним шансом виправити ситуацію з дотриманням прав людини в Україні та продемонструвати неупереджене правосуддя.

II. Аналітична довідка

✓ Політичні інституції і демократичні процеси

РІК НАПЕРЕДОДНІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ: ДИСПОЗИЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ

Протягом 2011 року диспозиція політичних сил істотно змінилася (табл.1). Вперше за усю історію опитувань на перше місце вийшла партія «Батьківщина» – і це при тому, що її лідер Юлія Тимошенко перебуває у в'язниці. Партія регіонів за майже два роки, що минули після президентських виборів, на яких переміг Віктор Янукович, більш ніж у два рази втратила у підтримці виборців. Причини цілком очевидні – це й непопулярні соціальні реформи, відчутне згортання політичних прав і свобод громадян, помітне зростання корупції, це й розкішне життя представників влади на тлі різкого скорочення соціальних пільг, а головне – розчарування виборців Партії регіонів через невиконання тих обіцянок, які давалися під час президентських виборів.

Таблиця 1

Якби найближчим часом відбувалися вибори до Верховної Ради, за яку партію Ви проголосували б? (% до тих, хто має намір взяти участь у виборах)

Партії	Травень-2010	Жовтень-2010	Березень-2011	Грудень-2011
Партія "Батьківщина" (Ю.Тимошенко)	16.1	12.1	16.1	18.8
Партія регіонів (М.Азаров)	41.2	30.6	22.8	17.8
Політична партія "Фронт змін" (А.Яценюк)	5.3	3.2	5.5	11.4
Комуністична партія України (П.Симоненко)	2.8	4.8	4.4	8.4
Партія "УДАР" (В. Кличко)	—*	—*	2.0	5.8
Політична партія "Сильна Україна" (С.Тігіпко)	11.1	4.2	4.7	4.4
Всеукраїнське об'єднання "Свобода" (О.Тягнибок)	3.0	2.8	3.5	3.3
Народна партія (В. Литвин)	1.1	1.6	0.8	1.9
Політична партія "Громадянська позиція" (А.Гриценко)	1.4	0.3	1.0	1.9
Політична партія "Наша Україна" (В.Ющенко, В.Наливайченко)	0.7	3.6	1.7	1.8
Партія зелених України	—*	—*	—*	1.5

(Д.Москаль)				
Прогресивна соціалістична партія України (Н.Вітренко)	0.2	0.5	0.8	1.0
Соціалістична партія України (О.Мороз)	0.4	0.7	0.9	0.8
Народний Рух України (Б.Тарасюк)	0.2	0.6	-	0.7
Політична партія "За Україну!" (В.Кириленко)	0.4	0.9	0.6	0.7
Українська народна партія (Ю.Костенко)	0.2	—*	0.2	0.7
Політична партія "Народна самооборона" (Ю.Луценко)	0.2	—*	-	0.6
Голосував би за іншу партію	0.6	0.8	0.5	1.9
Проти всіх	2.6	4.1	11.8	—
Важко відповісти	13.4	29.3	22.2	15.7

—* В даному опитуванні цієї партії у списку не було

Найбільш відчутних втрат Партія регіонів зазнала у регіонах, де раніше мала беззастережну підтримку: так, в опитуванні травня 2010 року у регіонах Донбасу та Криму за неї були ладні віддати свої голоси 65% виборців, у жовтні 2010 року – 64%, а у грудні 2011 року удвічі менше – 36%. Водночас у цих регіонах зростає підтримка Комуністичної партії, шанси якої здолати виборчий бар'єр ще у 2010 році розглядалися як непевні.

Розчарування у Партії регіонів у ареалі її колишньої високої підтримки, окрім падіння рейтингу, зумовлює й істотно вищу, ніж у регіонах підтримку опозиції, небажання брати участь у виборах, особливо після неможливості проголосувати «проти всіх», оскільки новий Закон про вибори скасував графу «не підтримує жодну з політичних партій» у виборчому

бюлетені. У регіонах колишньої високої електоральної підтримки Партії регіонів зараз найбільше тих, хто не бажає брати участі у виборах: 34% у регіоні Донбасу та Криму (для порівняння: у Західній Україні лише 14%).

Якби вибори до Верховної Ради відбувалися у грудні 2011 року, 5%-й бар'єр здолали б п'ять політичних сил: Партія «Батьківщина» (18.8%), Партія регіонів (17.8%), Партія «Фронт змін» (11.4%), Комуністична партія України (8.4%), Партія «УДАР» (5.8%). Це означає, що партії, які сьогодні представляють владу (Партія регіонів і Комуністична партія України) у сумі набрали б 26.2% голосів виборців, а партії, що перебувають в опозиції до влади («Батьківщина», «Фронт змін», «УДАР» Кличка) – 36%, тобто, за партійними списками відчутну перемогу отримала б опозиція.

Чи можлива зміна влади після парламентських виборів 2012 року?

Проте чи означає імовірна перемога опозиції за партійними списками формування парламенту, опозиційного до чинного Президента?

Втрачаючи виборчі рейтинги, чинна влада застрахувала себе від імовірної поразки на парламентських виборах, істотно змінивши Закон про вибори, який передбачає формування парламенту наполовину за партійними списками, наполовину – за результатами виборів у 225 виборчих округах. Подібна виборча система вже діяла в Україні на парламентських виборах 1998 і 2002 років. У 1998 році партії, які позиціонувалися як партії влади – НДП і СДПУ(о) – отримали в сумі 9.02% голосів, а опозиційні політичні сили – 53.7%. Проте після виборів у парламенті утворилася пропрезидентська більшість. Ця ситуація повторилася й на парламентських виборах 2002 року: прокучмівські політичні сили разом отримали 18.94%, опозиція – 57.68%, проте більшість утворилася пропрезидентська, завдяки депутатам, обраним у мажоритарних округах.

Причина полягає в тому, що мотивація обрання партій і мажоритарних депутатів різна. В округах у більшості обирають не за ідеологічним принципом, а за можливістю розв'язувати конкретні проблеми округу та життєві проблеми виборців округу. Отож, нерідко в округах виборці голосували за Комуністичну партію за партійним списком і за крупного бізнесмена – за мажоритарною складовою. І навіть ті депутати, які були обрані в округах як опоненти

кандидатам від влади, зрештою перейшли до пропрезидентської більшості, оскільки інакше були б позбавлені можливості вирішувати проблеми свого округу.

Ця ситуація може повторитися і на виборах 2012 року. Вже сьогодні деякі кандидати «обробляють» виборців «своїх» округів, роздаючи продуктові набори, ліки тощо, тобто, займаються елементарним підкупом виборців, насамперед з уразливих соціальних груп.

Звичайно, результати у мажоритарних округах значною мірою залежатимуть від того, чи вдасться опозиції консолідуватися і виставити своїх єдиних кандидатів в округах, насамперед тих, де традиційно підтримувались політичні сили «помаранчевого» спектру і де підтримка Партії регіонів мінімальна.

Проте у будь-якому разі експерти прогнозують, що внаслідок виборів опозиції не вдасться сформуванати більшість у парламенті, питання лише у тому, яку перевагу матимуть провладні партії. Малоімовірно також, що Партії регіонів вдасться сформуванати конституційну більшість у 300 депутатів, вірогідність чого оцінювалася як висока у 2010 році. Очевидно, що наступний парламент матиме більш складну конфігурацію, ніж нинішній, який перетворився на просту машину для голосування за закони, які «спускаються» з президентської адміністрації. «Слухняність» депутатів у пропрезидентській франції, обраних у мажоритарних округах, буде значно меншою, ніж обраних за партійним списком, а їхня лояльність до Президента буде прямо пропорційною до його рейтингів та,

відповідно, шансів бути виборах у 2015 році.
переобраним на президентських

Вибори-2012 як вирішальний чинник геополітичного вибори України

Певна запрограмованість парламентських виборів 2012 року на перемогу влади не зменшує ваги цих виборів. Цілком очевидно, що Угода про асоціацію з Європейським Союзом не буде підписана до парламентських виборів. Західні партнери прямо заявляють, що наступні вибори будуть тестом на демократію, свідченням того, наскільки Україна відповідає європейським цінностям.

Вибори до місцевих органів влади, що пройшли восени 2010 року, не були цілком чесними і демократичними, відзначалися багатьма порушеннями. Чи утримається влада від масштабних фальсифікацій на парламентських виборах? Звичайно, найбільших порушень і фальсифікацій слід очікувати у мажоритарних округах, де потужно діятиме адміністративний ресурс і де у більшості не буде екзит-полів, які на всіх виборах є надійною пересторогою від фальсифікацій. Ймовірна низька явка на виборах у регіонах колишньої високої підтримки Партії регіонів дасть додаткові можливості підкидання бюлетенів за відсутніх виборців, тим більше що уся повнота влади у цих

регіонах належить Партії регіонів. Висока й імовірність підкupu членів виборчих комісій, оскільки у більшості округів обиратимуть багатих і дуже багатих кандидатів.

Перемога за партійними списками теж вкрай важлива для Партії регіонів, оскільки її поразка означатиме, що на президентських виборах 2015 року цілком можлива перемога у другому турі кандидата від опозиції. Парламентські вибори 2012 року значною мірою можна розглядати як репетицію президентських виборів 2015 року.

Той спосіб, у який будуть проведені парламентські вибори 2012 року – чесно і демократично чи з грубими порушеннями і фальсифікаціями, – має для майбутнього України більше значення, ніж їхні результати. У разі нечесності та недемократичності виборів України доведеться надовго розпрощатися зі своїми європейськими прагненнями. Це означатиме, що в Україні встановиться авторитарний режим, а у зовнішній політиці – розрив із Заходом і зближення з Росією, з перспективою перетворення на сателіта Росії.

Висновки

Вирішальне значення парламентських виборів для майбутньої долі України вимагає насамперед об'єднання зусиль громадськості. Недавно утворений громадський рух «Чесно», який об'єднав чимало громадських організацій, ставить за мету домогтися чесних і справедливих виборів, «фільтрувати» майбутній парламент, розробивши систему критеріїв для оцінки кандидатів, що обиратимуться до Верховної Ради. Парламентські вибори мають стати для громадськості засобом змінити саму суть політики в Україні, зробити політиків більш відповідальними, не дозволити обрати кандидатів, що замішані у корупційних діях, а також тих депутатів, які ігнорують Конституцію України – не ходять на засідання Верховної Ради і за яких голосують інші депутати чужими картками. Нагальною необхідністю є також проведення незалежного від фінансування партій екзит-полу.

Опозиційним силам слід, нарешті, полишити свари та егоїзм і зрозуміти, що на кону стоїть не лише обрання чи не обрання кандидатів від тої чи іншої опозиційної партії, а майбутнє країни. Якщо опозиційні сили, які мають спільний електорат, не зможуть домовитися, а боротимуться між собою (бо мають спільний електорат), то це призведе до спільної поразки. Найпершим тестом на відповідальність опозиції буде її спроможність домовитися про висунення єдиних кандидатів від опозиції у мажоритарних округах.

Країнам Європейського Союзу та Заходу загалом слід зрозуміти, що на парламентських виборах 2012 року значною мірою вирішується майбутнє Європи – чи постане в центрі Європи велика, 47-мільйонна авторитарна держава, корумпована і кримінальна? А входження України в орбіту Росії невідворотне у разі недемократичних сфальсифікованих виборів і відповідного розриву з демократичним світом. Союз авторитарної України з авторитарною Росією робить цілком реальною перспективу утворення на обширах колишнього СРСР Євразійського Союзу, омріяного Путіним, який наступного року таки стане Президентом Росії. Тому ЄС, країнам Заходу, при усіх власних гострих проблемах, слід приділити виборам в Україні максимальну увагу, оскільки ці вибори визначають не лише вибір майбутнього України, а й конфігурацію Європи.

ПІДСУМКИ 2011 РОКУ ТА ПРОГНОЗИ НА 2012 РІК

*Чим запам'ятався для України 2011 рік?
Що чекатиме Україну в 2012 році?*

Підсумки 2011 року***У політичній сфері***

Політичне життя України в 2011 році було визначено двома основними тенденціями, закладеними ще торік. Першою визначальною тенденцією стало подальше зміцнення вертикалі влади навколо Президента Віктора Януковича. Зокрема, свідченням цього є цьогорічні кадрові призначення, за яких суттєво зросла роль оточення сина глави держави, що сьогодні контролює Національний банк, Міністерство внутрішніх справ і Державну податкову службу. Водночас значно загрозливішим проявом цієї тенденції є неприховане згортання демократичних цінностей і поступове встановлення авторитарної моделі управління державою, яка нагадує російсько-білоруську систему. Як і в 2010 році, цього року всі ключові владні інститути були підконтрольні одній політичній силі, що призводило до відсутності здорової конкуренції та здатності до критичної самооцінки. Переважна більшість визначальних політичних рішень 2011 року готувалися в Адміністрації Президента чи окремих міністерствах і ухвалювалися навіть без обговорення всередині парламентської більшості, не кажучи вже про опозицію. Єдиним резонансним винятком стало прийняття нового закону про вибори народних депутатів, за який

проголосували представники всіх парламентських фракцій.

Ще одним проявом монополізації влади в країні стало звуження поля політичної конкуренції та застосування вибіркового судочинства щодо лідерів опозиції. Саме судовий процес над колишнім прем'єр-міністром Юлією Тимошенко став найбільш значущою політичною подією року, яка підтвердила бажання Президента будь-якими засобами позбутися головного політичного опонента і повну підконтрольність судових та правоохоронних органів главі держави.

Другою головною тенденцією суспільно-політичного життя у 2011 році стало подальше зростання протестних настроїв населення. Причини цього були очевидними. По-перше, суспільство фактично ізолювали від розробки, обговорення та ухвалення важливих державних рішень. По-друге, багато заходів, що їх проводила влада в 2011 році під вівіскою реформ, були спрямовані на обмеження прав і привілеїв різних категорій населення і, зрозуміло, викликали невдоволення з їхнього боку. Вияви протестних настроїв у 2011 році все ще носили розрізнений характер і набували вигляду акцій окремих категорій населення – чорнобильців, афганців, студентів – що відстоювали свої соціально-економічні права.

Разом з тим, очевидною стала тенденція до загального падіння рівня підтримки влади та зростання

кількості тих громадян, які готові виходити на вулиці та приєднуватися до різноманітних акцій протесту.

В економічній царині

Економічний розвиток України протягом 2011 року був зумовлений такими основними тенденціями: з одного боку, українська економіка поступово виходила з кризового стану, що призвело до нормалізації макроекономічних показників і помірному зростанню ВВП; з іншого – неефективність державних заходів не дали змогу убезпечити українську економіку від зовнішніх викликів, які почали проявлятися цього року.

Так, пенсійна реформа, впроваджена владою у червні цього року, звелася до наповнення бюджету за рахунок підвищення пенсійного віку для жінок і загального погіршення пенсійного забезпечення більшості громадян. Вступ у дію Податкового кодексу, що його ухвалили ще торік, створив значні проблеми для малого та середнього бізнесу, який зіткнувся з жорстким контролем податкових органів. У результаті правляча коаліція була змушена вносити правки до прийнятого документа, аби дещо полегшити життя платникам єдиного податку. Таким чином, задекларовані цілі реформ української влади здебільшого виявлялися прикриттям їх справжньої мети – вирішення

проблем дефіциту бюджету ціною благополуччя населення.

Минулий рік також позначився проблемами із залученням кредитів Міжнародного валютного фонду. Виділення чергового траншу спочатку було відкладено через невчасне проведення українською владою заходів із реформування пенсійної системи, а згодом і зовсім призупинено на невизначений термін. Причиною цього стало небажання української влади підвищувати тарифи на газ для населення, що неодмінно вдарило б по рівню її підтримки. Протягом другої половини року представники українського керівництва неодноразово висловлювали сподівання, що цього непопулярного рішення можна буде уникнути в разі успішного завершення «газових» переговорів із Росією, однак ті так само зайшли в глухий кут.

Кінець року був помітний активними діями Національного банку з утримання курсу гривні, зокрема шляхом заборони обмінювати гривню без пред'явлення паспорта. Такі адміністративні заходи поки що дають результат, і курс гривні залишається незмінним. Однак успішність таких методів на довшу перспективу викликає сумніви.

У сфері міжнародних відносин

Міжнародні відносини України протягом 2011 року позначилися погіршенням її ситуації одразу на кількох фронтах. З одного боку, протягом року переговорним

командам України та ЄС вдалося остаточно узгодити текст угоди про асоціацію та її невід'ємного компонента – угоди про зону вільної торгівлі. Це, без сумніву, стало

найбільшим успіхом України на міжнародній арені в 2011 році. Водночас політичні переслідування опозиційних лідерів всередині України зірвали останній етап переговорів з ЄС, яким мало стати парафування угоди. Небажання української влади врахувати рекомендації європейських чиновників і закрити політично вмотивовану кримінальну справу проти Юлії Тимошенко призвело до серйозного охолодження у її стосунках із ЄС і змусило європейську сторону відмовитися від парафування тексту угоди на двосторонньому саміті в кінці року. Справа Юлії Тимошенко мала негативний вплив і на відносини України з Росією. Одноголосні звинувачення української влади в застосуванні вибіркового правосуддя дали російській стороні додаткові козирі в переговорах з Україною, які в 2011 році зосереджувалися навколо двох ключових моментів – перегляду газового контракту 2009 року і намагання Росії інтегрувати Україну у власні геополітичні утворення. Як

наслідок, Україна втратила змогу спиратися на підтримку ЄС у «газових» переговорах із своїм північним сусідом і так і не змогла досягти перегляду чинної угоди. Водночас посилювався тиск Росії з приводу передачі української газотранспортної системи в спільне управління, хоча поки що він лишається безрезультатним.

Відносини України із США перейшли в відверто «холодну» фазу. Протягом 2011 року Президент Віктор Янукович жодного разу не зустрівся зі своїм американським колегою в двосторонньому форматі і дістав відмову на запрошення Барака Обами приїхати до України. Ключову роль у погіршенні стосунків України і США відіграли, знову ж таки, справа Юлії Тимошенко, яка для американського керівництва стала свідченням відмови української влади від демократичного курсу, та загальна переорієнтація зовнішньої політики США в бік Росії.

Прогнози на 2012 рік

Політичні

Експерти сходяться на думці, що політичне життя країни в 2012 році буде визначено підготовкою до проведення жовтневих парламентських виборів. Попри те, що вибори до Верховної Ради традиційно проходять в гострій політичній боротьбі, градус конфліктності на виборах 2012 року може сягнути найвищої точки за весь період незалежності України. Для представників правлячої команди здобуття стабільної більшості в

майбутньому скликанні парламенту є ключовим завданням на 2012 рік, зважаючи на їх неприхований курс на утримання влади будь-якими засобами. При цьому рівень підтримки Президента Віктора Януковича та Партії регіонів останнім часом невпинно падає, і ця тенденція навряд чи суттєво зміниться до часу проведення парламентських виборів. Тому, аби отримати потрібний результат, влада, скоріше за все, вдаватиметься

до нечесних методів ведення боротьби зі своїми опонентами, серед яких – потужне застосування адміністративного ресурсу на місцях, підкуп і тиск на виборців, недопуск окремих опозиційних партій і кандидатів до участі у виборах та фальсифікацію результатів голосування.

Для українських опозиційних сил вибори 2012 року можуть стати справжнім рубіконом, адже в разі поразки вони ризикують надовго зникнути з політичного життя країни. Відповідно, у 2012 році перед українською опозицією стоятимуть два основних виклики. Першим буде здатність ефективно координувати свої дії напередодні та під час виборів. Механізми такої координації можуть бути різними, однак очевидно, що без об'єднання нині розпорошених опозиційних політичних сил в декілька партій, які матимуть шанси подолати 5-відсотковий бар'єр, та узгодження єдиного списку кандидатів у мажоритарних округах шанси опозиції на отримання більшості в майбутньому скликанні Верховної Ради будуть дуже невисокими. Другим викликом буде необхідність протидіяти різноманітним методам нечесної боротьби та викривлення результатів голосування з боку влади. Очевидно, що здатність українських опозиційних сил не допустити «крадіжку» голосів виборців також у першу чергу залежатиме від злагодженості їхніх зусиль.

Економічні

Більшість прогнозів експертів щодо економічного розвитку України в 2012 році невітніші. Вони загалом сходяться на думці, що в наступному

Ще однією важливою тенденцією політичного життя України в 2012 році експерти вважають подальше зростання протестних настроїв населення. Цьому сприятимуть декілька факторів. По-перше, очевидно, що влада продовжуватиме курс на згортання демократичних набутків і встановлення авторитарного режиму, що неодмінно посилить рівень невдоволення багатьох українських громадян. По-друге, в умовах зниження рівня довіри до влади варто очікувати посилення репресивних і каральних функцій державної машини, що може проявитися в подальшому наступі на представників громадянського суспільства і ще більше посилити невдоволення громадян своєю владою. Водночас, відкритим лишається питання про те, яких форм набуватимуть протести українців у 2012 році – виступів окремих категорій населення, невдоволених своїм соціально-економічним становищем, чи масштабних акцій із визначеними політичними вимогами. При цьому велику роль відіграє те, чи з'явиться найближчим часом нове покоління політичних і громадських лідерів, які зможуть скерувати суспільне невдоволення в конструктивне русло. Таким чином, 2012 рік може стати тестом для українського суспільства на його справжню відданість демократичним цінностям.

році кризові явища в економіці України лише посилюватимуться. Для цього є декілька підстав. По-перше, наступний рік може стати

періодом другої хвилі світової економічної кризи, яка, як показує досвід 2008–2009 років, неодмінно вдарить по Україні. Однак навіть якщо невтішні прогнози щодо повторення світової кризи виявляться перебільшенням, українська економіка все одно страждатиме через сильну залежності від зовнішньоекономічної кон'юнктури. Найбільшого удару можуть зазнати експортні галузі української економіки, зокрема металургія, які ризикують втратити значну частку зовнішнього ринку збуту, а також уся енергоємна промисловість – у разі підвищення світових цін на енергоносії.

Україна несприятливо виглядає й ситуація із залученням іноземних кредитів у наступному році. З одного боку, співпраця України з МВФ вже поставлена під загрозу внаслідок небажання української влади підвищувати ціну на газ для населення. Зважаючи на електоральний характер 2012 року, дуже мало ймовірно, що цю вимогу таки буде виконано, а отже шанси України отримати наступний кредитний транш різко зменшуються. Водночас, зважаючи на традиційне для української влади

покладання на зовнішні запозичення для вирішення внутрішніх проблем, імовірним джерелом кредитів може стати Росія. В такому разі Україна ризикує потрапити в серйозну залежність від свого північного сусіда, розплачуватись за яку доведеться власними активами, в тому числі – газотранспортною системою. В будь-якому разі 2012 рік стане складним з точки зору як залучення зовнішніх кредитів, так і їх виплати.

Ще одним економічним ризиком наступного року експерти називають можливу девальвацію гривні, утримання курсу якої останнім часом відбувається малоефективними в довгій перспективі адміністративними методами. Вкупі з високим рівнем інфляції, який експерти також прогнозують наступного року, це може відчутно вдарити по рівню добробуту пересічних українців. А за відсутності продуманих і ефективних економічних реформ тенденції подальшого розшарування суспільства на багатих і бідних та загального падіння рівня життя у 2012 році ризикують лише поглибитися.

Міжнародні

Дуже загрозливими, на думку більшості експертів, будуть для України і тенденції міжнародних відносин. Головним викликом країни на міжнародній арені, вочевидь, стане дедалі більший тиск Росії щодо встановлення контролю над українською газотранспортною системою та приєднання України до різноманітних інтеграційних утворень на кшталт Митного союзу,

де Росія відіграє домінуючу роль. Положення України ускладнюватиметься і внаслідок того, що її відносини з ЄС протягом наступного року суттєво охолонуть унаслідок провалу завершального етапу переговорів щодо угоди про асоціацію, небажання України враховувати рекомендації європейських чиновників і переходу головування в Раді ЄС до Данії, яка

ставиться до європейських устремлінь України значно прохолодніше. Відповідно, в 2012 році Україні буде як ніколи важко витримувати тиск Росії, адже на підтримку ЄС у цьому питанні сподіватися не доведеться.

Більше того, за умов збереження поточного внутрішньополітичного курсу міжнародна ізоляція України в 2012 році буде лише посилюватися. Якщо в 2011 році Віктор Янукович уже став небажаним гостем у США, то наступного року його навряд чи запрошуватимуть і до європейських

столиць. Перспективи підписання угоди про асоціацію з ЄС також лишатимуться дуже непевними. Зрозуміло, що її не буде підписано принаймні до парламентських виборів у жовтні наступного року, від характеру проведення яких залежатимуть шанси України на відновлення діалогу з ЄС. У гіршому разі питання щодо можливого підписання угоди буде відкладено до часу проведення президентських виборів 2015 року.

Висновки

Таким чином, 2011 рік увійде в історію України як період згаяних можливостей. Сконцентрувавши всю повноту влади в своїх руках, Президент і його команда не змогли реалізувати потрібних країні реформ в економічній, соціальній і управлінській сферах, а натомість вдалися до зачистки політичного поля від серйозних конкурентів. Зрештою, саме наростання авторитарних тенденцій всередині країни визначили її головну поразку на міжнародній арені: провал завершального етапу переговорів із ЄС щодо угоди про асоціацію, який може зупинити європейську інтеграцію України на невизначений період.

Відповідно, наступний рік в багатьох аспектах стане визначальним для подальшого розвитку України. Боротьба довкола парламентських виборів жовтня 2012 року визначить обриси української політичної системи принаймні до наступних виборів Президента і дасть відповідь на запитання, чи готові українська опозиція та суспільство відстоювати свій вибір жити в демократичній країні. Характер поведінки влади, у свою чергу, буде надзвичайно важливим з точки зору майбутнього місця України на міжнародній арені та може визначити її зовнішньополітичні пріоритети на багато років наперед.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики ДІФ:

Ірина Бекешкіна
Олексій Сидорчук
Іван Бачинський
Юлія Ільчук
Марія Куц

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук

Інформаційно-аналітичний бюлетень «Україна у Фокусі» видається Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні.

Щотижневий випуск бюлетеня став можливий завдяки щирій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст випуску є винятковою відповідальністю «Демократичних ініціатив» та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього бюлетеня у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.